

Türkiye’de Çocuk Tiyatrosunun Tarihi

Gençlik tiyatrosu çocuk tiyatrosu kapsamında değerlendirilmiş, bu anlamda ciddi çalışmalar yapılmamıştır. Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü tarafından kurulan “Çocuk Tiyatrosu Birimi”nin önemini ortaya koyabilmek için öncelikle Türkiye’de Çocuk Tiyatrosu’nun gelişimine bakmak gerekir.

“Ülkemizde çocuk tiyatrosu düşüncesi ilk kez İstibdat döneminde ortaya atılmış, On dokuzuncu yüzyılın sonlarında okullarda oynanmak üzere çocuk oyunları yazılmaya başlanmıştır, II. Meşrutiyet dönemine gelindiğinde çocuk tiyatrosunun bir eğitim aracı olarak değerlendirilebileceği, ilkokul programında çocuk tiyatrosu derslerinin verilebileceği konusu uygulamaya değilse de gündeme gelir. İsmayil Hakkı Baltacıoğlu’nun okullarda tiyatro çalışması konusundaki görüşleri ve kendi yönetimindeki okul tiyatrosu çalışmaları o yılların en ileri eğitim anlayışını yansıtır.”

Cumhuriyet’in ilanından sonra ülkemizde ilk olarak çocuk tiyatrolarının kuruluş çalışmalarının yapılmaya başlandığı yıl 1935’dir. Bu çalışmalar batılı anlamda tiyatro yapma kaygısında olan İstanbul Şehir Tiyatrosu kapsamında başlatılmıştır. Muhsin Ertuğrul’un çabasıyla ilk olarak Şehir Tiyatroları bünyesinde bir çocuk biriminin kurulmasına karar verilmiştir. M. Kemal Küçük tarafından kaleme alınan “Çocuklara İlk Tiyatro Dersi” isimli oyun Tepebaşı Tiyatro’sunda Muhsin Ertuğrul tarafından sahneye konulmuştur. İlk yıl beklenen ilgi bulunamamasına karşın, ertesi sezon yine M. Kemal Küçük’ün yazdığı “Gülmeyen Çocuk” isimli oyun sergilenmiştir.

Çocuk tiyatrosu çalışmalarının kuruluş yıllarında özenle yürütüldüğüne dair önemli bir kanıt da Çocuk Tiyatroları dergisidir. Bu dergi küçük seyircilerle güçlü bir bağlantı kurulması yönünden önemli bir adımdır.

1937 yılından sonra ise Türk Tiyatrosu dergisinde çocuk tiyatrosuna da bir sayfa ayrılmaya başlanmıştır.

İstanbul Şehir Tiyatrosu Çocuk Tiyatrosu, ilk on yıl boyunca yalnızca yerli oyunlar oynamış, oyunlarda müzik ve dans birlikte düşünülmüş, oyunlara eşlik eden bir orkestra ile küçük bir dans topluluğu oluşturulmuştur. 1944 - 45 döneminde yetenekli çocukların çocuk tiyatrosuna alınması kararlaştırılmış, bu dönemin ikinci oyunu olan, “Her Şeyden Biraz” da on küçük sanatçıya yer verilmiştir. Aynı zamanda da çocuk tiyatrosu birimi kendi içinde, ilk okul öğrencileri için, ortaokul öğrencileri için diye iki sınıfa ayrılmış, bu da gençlik tiyatrolarının temelini oluşturmuştur.

Kuruluşundan sonraki ilk on yıl boyunca düzenli ve tutarlı bir biçimde yürütülen çocuk

tiyatrosu çalışmalarında, 1946 - 47 sezonundan başlayarak dağınıklık gözlenmiştir. Bunun en önemli nedenlerinden biri olarak çocuk oyunlarında yalnız çocuk oyuncuların yer almasına karar verilmesi gösterilebilir. Çocuk yalnız çocuktan hoşlanır, çocuğu yalnız çocuk anlar gibi bir yargı sağlam bir pedagojik temele dayanmamaktadır. Bu durum tam on beş yıl boyunca sürmüş, İstanbul Şehir Tiyatroları'nın başına Max Meinecke'nin gelmesiyle son bulmuştur. Ardından yeniden göreve gelen Muhsin Ertuğrul da çocuk tiyatrosu çalışmalarını yaygınlaştırmıştır.

Devlet Tiyatrosu kapsamındaki çocuk tiyatrosu çalışmalarını Ankara Devlet Konservatuvarı Tatbikat Sahnesi Çocuk Tiyatrosu'ndan başlayarak irdelemek gerekir. 1936 yılında kurulan Ankara Devlet Konservatuvarı'nın Tiyatro Bölümü, 1941 yılından başlayarak "Tatbikat Sahnesi" adı altında düzenli aralıklarla olmakla birlikte Ankara, İstanbul ve İzmir'de çeşitli oyunlar sahnelemiştir. 1947 yılında Küçük Tiyatro'nun açılmasıyla birlikte bu çalışmalar düzenli bir görünüme kavuşmuştur. 1941 yılından başlayarak Devlet Konservatuvarı Tiyatro ve Opera Bölümleri mezunlarının sanatçı olarak görev aldıkları Tatbikat Sahnesi'nin düzenli bir tiyatro görünümü kazanması, sürekli bir tiyatro binasına, yani Küçük Tiyatro'ya kavuşması ile mümkün olmuştur. Bunda 1947 yılında Tatbikat Sahnesi Genel Yöneticiliğine atanan Muhsin Ertuğrul'un katkısı oldukça büyüktür.

Muhsin Ertuğrul'un Küçük Tiyatro'nun açılmasının yanı sıra gerçekleştirdiği olumlu girişimlerden biri de Tatbikat Sahnesi kapsamında çocuk tiyatrosu çalışmalarını başlatmış olmasıdır. Muhsin Ertuğrul'un çağrısı üzerine İstanbul'dan Ankara'ya gelen ve çocuk tiyatrosu çalışmalarını yürütmekle görevlendirilen Mümtaz Zeki Taşkın geleceğin tiyatro seyircilerini küçük yaştan itibaren yetiştirmeyi amaçladıklarını bildirmiştir. Bu süreçte Devlet Tiyatroları'nda, İstanbul Şehir Tiyatroları'nda olduğu gibi bir çocuk tiyatrosu dergisi çıkarılmaya başlanmıştır.

Devlet Tiyatroları'nda sahnelenen ilk çocuk oyunu 31 Ocak 1948'de Küçük Tiyatro'da sergilenen Mümtaz Zeki Taşkın'ın yazdığı, müziklerini Fehmi Ege'nin hazırladığı ve Nüzhet Şenbay'ın sahneye koyduğu "Altın Bilezik"tir. Tatbikat Sahnesi ise aynı dönemde "Büyükbabanın Pireleri" isimli oyunu sahneye koymuştur.

1948 - 49 döneminde ilk sahnelenen oyun ise yine Mümtaz Zeki Taşkın'ın yazdığı "Kara Böcek"tir. Müziklerini Nazım Ülgen'in hazırladığı Agah Hün'ün sahneye koyduğu bu oyun ilk kez 16 Ekim 1948 tarihinde başlamış, yirmi yedi kez seyirci karşısına çıkmıştır.

Devlet Konservatuvarı Tatbikat Sahnesi Çocuk Tiyatrosu çalışmalarını 1947 - 48 döneminden 1948 - 49 döneminin sonuna kadar sürdürmüştür. 1949 yılında Devlet Tiyatrosu'nun kurulmasıyla da sona ermiştir.

16 Haziran 1949 tarihinde yürürlüğe giren 5441 sayılı yasa ile Devlet Tiyatrosu kurulmuş, Devlet Tiyatrosu'ndan önce hazırlık çalışmalarını gerçekleştiren Tatbikat Sahnesi'nin işlevi böylece sona ermiş, Tatbikat Sahnesi yöneticiliğinden Devlet Tiyatrosu Genel Müdürlüğü'ne Muhsin Ertuğrul atanmıştır. Muhsin Ertuğrul, Devlet Tiyatroları bünyesinde çocuk tiyatrosuyla ilgili çalışmalar için yine Mümtaz Zeki Taşkın'ı görevlendirmiştir. 1949 - 50 döneminden başlayarak sürdürülen Devlet Tiyatrosu Çocuk Tiyatrosu çalışmaları Tatbikat Sahnesi kapsamında gerçekleştirilmiş olan düzen içinde yürütülmüştür.

Devlet Tiyatroları çocuk tiyatrosu çalışmalarının ilk oyunu olan "Yıldız Ece", 20 Kasım 1949 tarihinde, bu dönemin ikinci oyunu olan Keloğlan 12 Mart 1950'de perdelerini açmış, küçük izleyicilerle buluşmuştur.

1954 - 55 dönemi Devlet Tiyatrosu kapsamında yer alan çocuk tiyatrosu çalışmaları açısından önemli bir dönem olmuş, 13 Eylül 1954 tarihinden başlayarak Devlet Tiyatrosu yönetim kurulunun kabul ettiği "Çocuk Tiyatrosu Kadro Yönetmeliği" yürürlüğe girmiştir. Böylece Devlet Tiyatrosu çocuk tiyatrosunda çalışacak sanatçılar da devlet tiyatrosu sanatçısı niteliği ile birlikte parasal yönden bir güvenceye kavuşturulmuştur. Çocuk Tiyatrosu Kadro Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesiyle 1947 - 48 döneminden başlayarak Devlet Konservatuarı Tatbikat Sahnesi çocuk tiyatrosu çalışmalarında yer alanlar dışardan sınavla seçilen sanatçılardan oluşan yeni bir çocuk tiyatrosu kadrosu oluşturulmuştur.

Bu yönetmelik bağımsız bir Devlet Çocuk Tiyatrosu'nun geliştirilmesi için önemli bir adım olmuş, ancak bu duruma yenileri eklenmemiş, bağımsız Devlet Çocuk Tiyatroları bugüne değin gerçekleştirilememiştir. Devlet çocuk tiyatrosu sanatçıları için düşünülmüş bu kadrolara atanan sanatçılar, bir süre sonra Devlet Tiyatrosu'nda yetişkinler için sahnelenen oyunlarda da görev aldıklarından bu kuruluşun sanatçı sıkıntısını büyük ölçüde azaltmaktan başka bir yarar sağlanmamıştır.

Bu dönemde Devlet Tiyatrosu yönetim kurulunun aldığı bir başka karar da çocuk oyun yazarlarına ödenen telif hakkının yükseltilmesidir. Böylece çocuk oyunu yazınının gelişmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

1955 -56 döneminden itibaren hem Devlet Tiyatrosu sahneleri artmış, hem de bölge müdürlükleri kurulmuştur. İzmir Devlet Tiyatrosu, Bursa Devlet Tiyatrosu ve İstanbul Devlet Tiyatroları'nın arka arkaya kurulmasıyla bu bölgelerde çocuk oyunları sergilenmeye başlanmıştır.

Ayrıca bu dönemden itibaren Ankara Devlet Tiyatrosu'nca gerçekleştirilen çocuk tiyatrosu çalışmalarında genellikle Çocuk Tiyatrosu kadrosu sanatçılarıyla, Devlet Tiyatrosu kadrosu sanatçıları görev almış, gerektiğinde amatör çocuk ve gençlere de oyuncu olarak yer

verilmiştir.

1971 yılına kadar aralıklarla sürdürülen bu uygulama 1981'den sonra kesintiye uğramış, ancak Devlet Tiyatroları'nda tüm bölgelerde çocuk oyunları küçük izleyiciler karşısına çıkmaya devam etmiştir.

Gençlik tiyatrosu kapsamında ne yazık ki uygulamalar yok denecek kadar azdır. Gençlik tiyatrosu çocuk tiyatrosu kapsamında değerlendirilmiş, bu anlamda ciddi çalışmalar yapılmamıştır.

Tiyatro Ana Sayfasına Dönmek İçin [TIKLAYIN](#)